

Institut
d'Estudis
Catalans

Nova versió de l'Ortografia - Canvis més significatius

La Secció Filològica és conscient del valor social de l'ortografia i de l'alt valor simbòlic que té per als usuaris, i per això ha actuat sempre amb la prudència necessària en aquesta matèria. Per aquesta raó, no ha volgut mai modificar l'ortografia fundacional en aspectes que el mateix Pompeu Fabra havia considerat deficientes i millorables, i s'ha mantingut respectuosa amb els principis fabrians: ortografia nacional —al servei de tota la comunitat lingüística—, recurs a l'etimologia en cas de grafia dubtosa o en els mots cultes, observació del que fan les altres llengües romàniques en el tractament gràfic dels manlleus i reducció, sempre que sigui convenient, de la complexitat en la formulació i, sobretot, en l'aplicació de certes normes.

En la redacció de la nova *Ortografia*, la Secció Filològica ha volgut mantenir la seva tradicional actitud de prudència en qüestions ortogràfiques i de respecte per l'ortografia fundacional, però no s'ha limitat tan sols a fer visibles les modificacions dels darrers temps, sinó que, amb la voluntat de simplificar i aclarir al màxim el codi ortogràfic, ha escoltat les diferents opinions d'experts, ha estudiat els dubtes que li han estat plantejats i ha analitzat els corpus lingüístics de què hom disposa actualment per a conèixer l'ús real de la llengua. Alguns d'aquests canvis afecten un nombre reduït de mots, mentre que d'altres afecten un nombre més gran de mots de la llengua; n'hi ha, fins i tot, que rectifiquen decisions anteriors, però sempre s'han fet intentant mantenir el difícil equilibri entre tradició i modernitat, amb l'objectiu de millorar el codi ortogràfic.

Els canvis més significatius que es proposen en l'*Ortografia catalana* són els següents:

- **Mots prefixats i compostos amb el segon formant començat per r.** S'escriu *rr* quan el so [r] apareix entre vocals precedit d'un prefix o d'un radical: en els mots prefixats amb *a-* privativa o *cor-* (*arítmia* esdevé *arrítmia*; *coresponsable* passa a ser *corresponsable*); en el mot *erradicar* i derivats; i en els compostos amb els formants grecs *raqui(o)-*, *reo-*, *rin(o)-*, *rinco-*, *riz(o)-*, *rodo-*, *-rràfia*, *-rrexí* i *-rrinc* (per exemple, *cefaloraquidi* esdevé *cefalorraquidi*, i *otorinolaringòleg*, *otorrinolaringòleg*).
- **Ús del guionet en mots compostos i prefixats.** S'escriu un guionet quan el prefix precedeix un sintagma (*exdirectora general* passa a ser *ex-directora general*, i *viceprimer ministre*, *vice-primer ministre*); en els conjunts formats per un substantiu o un adjectiu precedits de l'adverbi *no*, s'escriu un guionet únicament en els casos lexicalitzats (per exemple, *el no-alineament* però *la no confessionalitat de l'Estat*, *art no figuratiu* 'abstracte' esdevé *art no-figuratiu*); s'escriuen aglutinats i sense guionet expressions lexicalitzades com *un sensepapers* o *una contrarellotge* (però amb guionet *déu-n'hi-do* i *cotó-en-pèl*, si porta accent gràfic en el primer component), i també compostos no reduplicatius com ara *a matadegolla*, *picabaralla* o *cloçpiu*. Finalment, es posa en relleu l'ús discrecional del guionet en casos d'homonímia (*co-rector*, *ex-portador*, per a diferenciar-los de *corrector* o *exportador*) o per a evitar grafies detonants (*ex-exiliat*, *ex-xa*, en comptes de *exexiliat* o *exxà*).

- **Mots compostos i prefixats amb el segon formant començat per s seguida de consonant.** S'hi escriu una e epentètica quan el segon formant coincideix formalment i semànticament amb un mot català: *arterioesclerosi* (**esclerosi**), *cardioespasme* (**espasme**), *electroestàtic* (**estàtic**) o *feldespat* (**espat**); però, en canvi, *microscòpic*, *termòstat*, *atmosfera*...
- **Accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació acabats en -enar, -esar, -essar, -osar i -ossar.** En general, s'escriuen amb accent greu les dels verbs acabats en -enar, -esar, -osar i -ossar: *anomèn*, *esmèn*, *remèn* (però *berén*, *estrén*, *ordén*); *avès*, *palès* (però *sospés*); *dispòs*, *impòs*, *supòs*; *desglòs*, *destròs* (però *esbós*, *endós*). En canvi, s'escriuen amb accent agut les dels verbs acabats en -essar: *confés*, *ingrés*, *interés* (però *disfrès*).
- **Reducció de la llista de mots amb accent diacrític.** S'escriu l'accent diacrític únicament en quinze mots monosíl·labs: *bé/be*, *déu/deu*, *és/es*, *mà/ma*, *més/mes*, *món/mon*, *pèl/pel*, *què/que*, *sé/se*, *sí/si*, *sòl/sol*, *són/son*, *té/te*, *ús/us*, *vós/vos*. S'escriuen sense accent diacrític els compostos i derivats d'aquests mots, com *adeu*, *adeu-siau*, *marededeu*, *rodamon*, *a contrapel*, *entresol* o *subsol*.
- **Supressió de la dièresi en els derivats cultes acabats en el sufix -al.** S'escriuen sense dièresi quan el mot primitiu no presenta un hiat: *fluidal* (*fluid*) *laical* (*laic*) *col·loidal* (*col·loide*) *helicoidal*, *trapezoidal*... En canvi: *proïsmal* (*proïsme*), *veïnal* (*veí*).

A banda d'aquests canvis, en el text s'han inclòs mots que han entrat recentment en el DIEC, com *aiatol·là*, *blog* o *cànnabis*, o la grafia dels quals ja havia estat modificada, com *nietzscheà* (abans *nietzschia*) o *séquia* (abans *sèquia*). En l'exemplificació, també s'han volgut fer especialment visibles alguns noms propis que tradicionalment han estat objecte de dubte (*Abigail*, *Dèbora*, *Raül*, *Rubèn*; *el Figueró*, *Talteüll*, *la Salzadella*, *Binibèquer*) i alguns mots i expressions de grafia vacil·lant que encara no recull el DIEC. És el cas d'alguns mots patrimonials com *brunz*, *cotó-en-pèl*, *menyestimar* o *xep-a-xep*, de locucions com *d'arrapa-i-fuig* o *can penja-i-despenja*, d'alguns manlleus d'ús freqüent com *aiguagim*, *fitnes*, *gòspel*, *gruyère*, *jacuzzi*, *kebab*, *off the record* o *sushi*, i d'alguns compostos i derivats com *antisistema*, *contrarellotge* i *sensesostre*.